

Կ Ո Ն Դ Ա Կ ԱՄԱՆՈՐՅԱ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԵՎ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀՈՐԴՈՐԻ

ԳԷՈՐԳ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՎ ԿԱՄՕՔ ԱԶԳԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՎ ԿԱՌԱՐԱՐԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՒԹՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՅ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱՇՆԻ

Հայաստանյայց ազգային Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու ավանդապահ հոգևոր Դատին և առաքինազարդ ողջ պաշտոնեություն,

Հայ ազգային մշակութային հաստատությունների և աստուածաբան ալլ հիմնարկությունների բազմաթիվ ղեկավարներին և անձնավոր աշխատավորներին,

Մայր Հայաստանի հայրենաբնակ երջա նիկ ժողովուրդին և տարաբնակ ու հայրենատենչ հարազատ զավակներին,

Անօրինաբար բռնադատվող և առժամային տիրազրկյալ հայրենի Տենչավայրերին ու պատանդյալ-գերեզմարյալ ողջ հարազատներին,

Ամանորյա ողջույն Հայրական և օրհնություն Հայրապետական:

Անսկիզբն և անվախճան ժամանակը մի տարեշրջան ևս բոլորեց այսօր:

Դարավոր անցյալից նվիրագործված, ընդհանրական հավատարիմ հնամյակի վերջալույսի և ամանորի արշալույսի անկրկնելի հանդիպման ու անվերադարձ անջատման այս խորհրդավոր պահին՝ ի խորոց սրտի Հայրապետական ամանորյա ողջույն եմ հղում Քե՛զ, ազատագրված և գերիշխան Մայր Հայրենիք, և Քե՛զ, սխալելագործ ու հերոսածին Հայ ժողովուրդ:

Ամանորյա սրտաբուխ ողջույն և Քե՛զ, Աշխատանքի ազատագրության, ժողովուրդների եղբայրության և միջազգային խաղաղության մեծագույն պաշտպան Սովետական անպարտելի հզոր Միություն: Մեր երախտագետ ժողովուրդը երբեք չի մոռանա, որ Քո եղբայրական հովանու ներքո, Քո անդավաճան պաշտպանությամբ ավերակներից ու գերեզմաններից զլուխ բարձրացրեց, վերածնվեց և բարգավաճեց բազմադարյան ու բազմաշարչար Հայ Հայրենիքը. ծնունդ առավ, ամրապնդվեց և հզորացավ Սովետական Հայ Պետությունը, համազգային անխուսափելի մահվան օրհասի մղձա-

վանջից ազատվեց, փրկվեց ու երջանիկ կյանքի ուղին ընդգրկեց, պատմության երբևեկ խորք ու հալածական զավակ, Հայ ժողովուրդը:

Ամանորյա անկեղծ ողջույն եմ և Ձե՛զ, Իրավախոն ու արդարամիտ, դեմոկրատիկ և խաղաղասեր Երկրներ, որ ազնվորեն ծառացել եք ընդդեմ աշխատանքի շահագործման, ազգային հալածանքի, պատերազմի հրձիգության:

Հնամյակի հավետ անհայտացման և ամանորի սկզբնավորման այս բազմախորհուրդ ժամին, ամանորյա հայրական ողջույնիս հետ, Հայրապետական հորդորակս եմ հղում Քե՛զ, իմ սիրեցյալ հայազն հարազատ ժողովուրդիս:

Ամանորի արշալույսին հարկ ու պատշան իմաստությունն ունենա՛ն հասակորեն պատկերելու հավիտենականության գիրկն ընկած անցյալի փորձերը և ազգովին գիտակցելու, խանդավառ հույսերով ու դառն հիասթափությամբ հարուստ, այդ անցյալը բողոք ուսպնելի դասերը:

Անցյալի փորձերի և դասերի գիտակցելն ու իմաստավորելը անհրաժեշտ նախապայ-

մանն ու հիմքն է Հայ ժողովրդի վարագծի որոշման, ազգային-եկեղեցական մեծ խրեղիմների օրինական կարգավորման և արդարացի ու շիտակ լուծման:

Որո՞նք են ազգային-եկեղեցական այն մեծ խնդիրները, որոնց օրինապատշաճ կարգավորումը և արդարադատ վեճառարար հանապազօրյա մտահոգությունն է լուսավորչաճիմն Մայր Աթոռիս և Ամենայն Հայոց Ազգրեւոր ալեգարդ Հայրապետիս, որին Հայ տոհմային պատմությունը վիճակել է Կրօնապետի մեծ ու պատասխանատու կոչումը:

Որո՞նք են Հայ ժողովրդի ազգային-եկեղեցական այն մեծ խնդիրները, որոնց հաղթանակի հիմնական գրավականը ողջ Հայության հավաքական իմաստությունը և միասնական կամքն է հանդիսանալու:

Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆԵՅԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵԼԵՑՈՒ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ ՎԵՀԻՐԱՎՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԵՎԻՐԱԿԱՆ ԳԵՐԻՇԵԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՍՐԲԱԶԱՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Հայ ժողովուրդը և իր քաղաքի ղեկավարները, Հայ եկեղեցին և իր առաքինազարդ Հայրապետները դարեւ շարունակ, անօրինակ հերոսությամբ, պաշտպան են կանգնել Հայ ժողովրդի ազգային-կրօնական այդ սրբազան արժեքների և իրավունքների: «Յայում հաւատոց զմեզ ոչ ոք կարէ խախտել, ոչ հրեշտակի և ոչ մարդիկ, ոչ սուր և ոչ հուր, ոչ ջուր, ոչ ամենայն զինչ և են դառն հաւուածք»: Ազգային-եկեղեցական Մեծ Ժողովի նվիրագործված և ոսկեծղիկն եղիշի ավանդած այս նշանաբանին հավատարիմ՝ ավելի, քան 1500 տարի նահատակվել է Հայ ժողովուրդը, մարտիրոսացել է Հայ եկեղեցին այդ արժեքների—իրավունքների պաշտպանության դիրքերում, գարմանք և հիացմունք պատճառելով համայն մարդկության: Ավարայրի փառապանծ եակատամարտից մինչ այսօր Հայի համաժողովրդական հերոսամարտերը անվերջ և սրտառույշ շարան են հայ մարդու բարոյական տոկունության, դիմադրության կորովի, ազգային անվեհերության, կրօնական նախանձախնդրության:

Հայ մարդ, հավատարիմ մնա քաղաքի նախնայաց ավանդներին և բարձր ու անվերապանախոր ազգանվեր եկեղեցու Վեհիրավությունն ու գերիշխանությունը արտաքին քե ներքին ամեն մի ռաւնձգությունից և ըզգույշ եղի գառնազգեստ գայլերից, որոնք փորձում են անեւելոյք շահատուգության

սին խոստումներով գայթակեցնել քա միաք, խոռվել քա հոգին և ոտայնել քա խիղեր: «Զգոյշ լերոս ի սոտ մարգարէիցն, որ քան առ ձեզ հանդերձիք ոչխարաց, և ի ներոյ են գայլ յափշտակող: Ի պաղոց նոցա ծանիլիք զնոսա: Սի՛րէ՛ք քաղիցեն ի փշոց խաղող կամ ի տատակէ՛ք քուք» (Մատթ. է 15—16):

Մայր Աթոռ հավատացած է, որ անցյալի դառն փորձություններից իմաստնացած Հայ ժողովուրդը, բունավոր ոսպն ապուրի համար երբեք անուրդի չի հանի իր ազգային-կրօնական ավագության սրբազան իրավունքը, որ ձեռք է բերված, պաշտպանված ու պահպանված անօրինակ նահատակության, անման մարտիրոսագործության այնպիսի քանզ զնով:

Հայաստանյայց Առաքելական Ազգային եկեղեցու ազնիվ զավակներ, հավատարիմ ձեւ առաքինաշատ նախնայաց սրբալոյս հիշատակին՝ միասիրտ ու միակամ ծառացել այն բոլոր անպատասխանատու կենտրոնախոյս ույծերի դեմ, որոնք հատուածական իշխանակալության, անհատական փառաւենեւության հոռի տրամադրություններից կուրացած մոլեգին փորձեր են անում հիմքերը փորելու ազգային եկեղեցու սրբազան միասնության և քակտել-շլատելու ազգային-կրօնական դարավոր ուխտն ու հոգեվոր դաշինքը: Աշխարհակալական ախտով տարված ռազմավորների աննախընթաց դավերի այս խոռվանույզ օրերին ավելի քան երբեք բարձր գնահատեցեք, ամրապնդեցեք ու պաշտպանեցեք Հայկազյան ազգային-եկեղեցական միասնության հիմքերը:

Հայազն հավատացյալ, քաղաքական, իմաստություն և բարոյական մեծություն ունեցի պաշտանագույնս արժեքավորելու հայրենական եկեղեցու սրբազան Վեհությունը, այլ և ազնվություն ու արիություն՝ կարգի հրավիրելու բոլոր նրանց, որոնք իրենց անպատասխանատու գործունեությամբ միլիոնավոր հայ նահատակների նվիրական արյամբ սրբագործված ազգային եկեղեցին փորձում են վերածել քաղաքական համատակություն ըմբշավայր—հանդիսարանի:

Հայաստանյայց Ազգային Առաքելական եկեղեցու միասնությունը—հանաչումն է Ա. էջմիածնի Մայր Աթոռի ընդհանրական ու նախամեծար իրավագործության, ազգային-կրօնական դավանության ու ավանդների նախանձախնդրության, եկեղեցական նվիրապետության և վարչական կարգապահության ու հնազանդության:

Ինքնախաբեություն է, և այն շատ վտան-

զավոր, կարծելի քե Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անվան հիշատակումը պատարագի ժամանակ և կամ այլ առիթներով սին հավատարմության, երաշխիք է և ապացույց ազգային-եկեղեցական միասնության: Հայաստանյայց Ազգային Առաքելական եկեղեցին հոգևոր, դրական-կենդանի միասնություն է և ոչ երբեք սին խոսք, առարկազուրկ հավաստիացում: Խոսքն ու խոստումը, առանց կենդանի գործի, իրական գործողության մեղայի է և անարժեք:

Հայ Ազգային իր բազմադարյան պատմության և գոյության բախտորոշիչ շրջանն է ապրում այսօր. իսկ Հայ Ազգային եկեղեցին Մայր Հայրենիքում իր հուսադրիչ զարթոնքն է երկնում: Ազգեն, առավել քան երբեք, ու եկեղեցին այսօր եղբայրական համերաշխության և ազգային-եկեղեցական միախոհության ու միակամության անհրաժեշտությունն են զգում: Ազգային-եկեղեցական եղբայրական անխզելի համերաշխության միախոհությունն ու միակամությունը բարոյական մեծ ուժ է, որ ընդունակ է հարգանք ու ակնածանք ներշնչել հաշտության, անգամ բռնամյաց: Արդի սերունդը մեծագույն պատասխանատվություն է ունենալու ազգային-եկեղեցական գանձերի, հոգևոր արժեքների անվար պահպանության և անձնվեր պաշտպանության համար ոչ միայն ի հարգանս Հայ Ժողովրդի անբրկ-անհամար նահատակների ու մարտիրոսների, որոնք իրենց առաքիլի կյանքն են ողջակիզել հանուն այդ բարոյական գանձերի, հոգևոր արժեքների: Արդի սերունդը մեծագույն պատասխանատվություն է ունենալու նաև հանդես գալուց նոր սերունդների, որոնք լիիրավ պահանջատերերն են հանդիսանալու այդ բազմադարյան գանձերի և արժեքների:

Յավ է մեզ արձանագրել, որ տակավին իր ավառական ձևակերպումը չի ստացել ամերիկահայ «ի վարչական» անջատյալ համայնքի վերադարձն ու հոգևոր հաղորդակցությունը համազգային-եկեղեցական, վարչական, նվիրապետական միասնության շարժում: Յավ է Մեզ արձանագրել, որ բացառիկ-անմեղ լուր է հասել անջատման սպառնալիքի՝ սակավարիվ խմբակի անունից, որն իր անպատվաբեր սպառնալիքը փորձում է արդարացնել անարժան քահանայի օրինական կարգալուծման պատրվակով: Ով սպառնալիքով է խոսում Հայաստանյայց Ազգային Առաքելական եկեղեցու և Մայր Աթոռի հետ, նա արդեն իսկ անհա-

րազատ է և խոր ազգային-եկեղեցական վեհիրավության և հոգևոր միասնության: Հայ Ազգային եկեղեցու դարավոր անցյալը նշմարապատում վկայաբանում է, որ վաղ քե ուշ, անջատյալներին սպասում է դավանափոխության և ազգային դիմագրկման անփառունակ վախճանը: Իսկ Հայաստանյայց Ազգային եկեղեցին, ազատագրվելով հոգով անհարգառ տարբերից, է՛լ առավել հաստատուն և վստահ շարունակել է իր բազմադարյան ազգանվեր փառապանծ ուղին:

Միածնալե Ս. Տանարիս ավագ սեղանի առաջ ծերացիր ձեր ալեգարդ և ազատական միածայնությամբ ազգընտիր Հայրապետը ի խորոց սրտի աղերսագրին աղոթքն է վերադառնում Ամենակարողին՝ իմաստության շնորհը պարգևելու և համերաշխության ոգին ներշնչելու հայ հավատացյալին՝ ի փառս և հանսասանություն ազգային - եկեղեցական անհակոելի միասնության:

Բ. ՀԱՎԱՏԱՅՑԱԼ ԺՈՂՈՎՈՐԻՒՐ, ՈՐՊԵՍ ՄԻՍՍՆԱԿԱՆ ԱՄԲՈՂՁՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԵՆՍԱՏԱՆԻ ԱՂԲՅՈՒՐԸ ԵՎ ԱՆԽՈՐՏԱԿԵԼԻ ՀԻՄՔՆ Է ՀԱՆԴԻՍԱՆՈՒՄ ՀԱՅ ԵԿԵԼԵՑՈՒ:

Հայ եկեղեցին վարչական անշունչ-անկենդան ինքնակալություն չէ, այլ ընդհանուր ընտրական իրավունքի և ժողովրդի իմաստուն, ազատ կամքի արտահայտության վերա հաստատված կենդանի հաղորդակցություն և միասնություն: Սակայն ժողովրդական կամքի արտահայտությունը լինելու է օրինապատշաճ կարգով և համաձայն Հայաստանյայց եկեղեցու սահմանադրական իրավունքի և դարավոր ավանդների՝ անվերապահ մասնակցությամբ բոլոր հայ հավատացյալների, նեկախ սեռից, կայսապությունից, քաղաքական համոզմունքներից, բացառությամբ հոգևոր արատավորյալների:

Հայ Ազգային եկեղեցու միասնության անհրաժեշտ նախապայմանն է ոչ միայն անվերապահ հանաչումը Մայր Աթոռի և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նախամեծարության և ընդհանրական իրավասության, այլ և անվերապահ հանաչումը տեղական Աթոռների և Թեմերի իրավասության: Հայ հավատացյալը, ինչ դիրք էլ նա վայելի, որ որ էլ գտնվի, պետք է միշտ զգա և գիտակցե, որ Աթոռակալ և Թեմակալ իշխանությունները ոչ միայն ղեկավարներ են տեղական մասնավոր համայնքների, այլ և, համաձայն եկեղեցական-կանոնական իրավունքների, օրինական ներկայացուցիչ-

ներն են Հայաստանյայց Ազգային Առաքելական Եկեղեցին գլխավորող Սայր Աթոռի և այդ եկեղեցու ընդհանրական միասնությունը արտահայտող ու ղեկավարող Ամենայն Հայոց Ազգընտիր Կաթողիկոսի: Տեղական Աթոռների և Թեմերի ազգային նոգեղոր իշխանությանն որոշումները ենթակա են պատարման, իսկ դեռ չեն կասեցված և առկայված օրինական կարգով: Անիշխանաբար և կամայականորեն հակառակել ազգային-եկեղեցական օրենական իշխանությունները որոշումներին, նշանակում է խախտել հիմունքները Հայ եկեղեցու հոգևոր-վարչական, նվիրապետական միասնության: Նոյն շրջանայաց և իմաստուն՝ արժանավորներին ընտրելու, եղեմ նախանձախնդիր և գորավրգ՝ ընտրյալներիդ օրինական և արդարամիտ գործունեության և միաժամանակ առաջնությունն ունեցեմ ձեռքիս ընտրած ազգային-եկեղեցական իշխանությունների որոշումները ազնվորեն կենսագործելու: Այս է լինելու միակ օրինական, արդար և իմաստուն վարժագիծը հայ հավատացյալի, եթե միայն ոչ խոսքով, այլ կենդանի գործով է հավատարիմ Ազգին և Եկեղեցուն: Իսկ ընտրեցեմ և շարք մեծեցեմ, միշտ հիշելով Երանելի Հայրապետի՝ Հովհան Մանդակունու իմաստուն նախազգուշացումը. «Սյգոյ, որոյ չէ պարիսպ՝ գազանք մտնալ ապականես զնա»:

Գ. ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՏՆՆՉԱԼԻ ԱՄԲՈՎՂԱՅՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՅՐԵՆԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԱՅԻՆ ՀՂՈՐԱՅՈՒՄԸ ՍՐՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍՐՐՈՅՆ ԵՎ ԼՐՆԵԼԻՆԻ ԱՄԵՆ ՄԻ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ:

Հայ ժողովրդի անձնվեր և քաջարի գավակները սերունդներ շարունակ և առատորեն իրենց սրբազան արյունն են քափել և իրենց ազնիվ կյանքն են զոհաբերել Միացյալ Հայաստանի և Հայրենի Պետության նվիրական գաղափարների հաղթանակի համար: Ով բանիվ քե գործով, ուղղակի քե անուղղակի մեղանշում է Հայրենիքի ամբողջացման և Հայ Պետության հզորացման դեմ, նա զինակից է հանդիսանում Հայ Ազգի ու Հայրենիքի դարավոր բռնաճնդին, որը դիվային ծրագրեր է նյութում, աշխարհակալ մեծերին քիկնած՝ անպատիվ բռնաճնդի մեծ սիրեցյալ Հայրենիքի և մեկ ընդ միշտ բնաջնջել Բնաշխարհի ողջ Հայությունը:

Մեծ Դատերը իրենց արդար լուծման համար ժողովուրդներից ու կառավարություններից պահանջում են մեծագույն իմաստու-

րյուն և շրջանայեցողություն, ույծ և կոռով: Հայ ժողովրդի և Հայ Պետության մեծագույն հույանավորն ու հարազատ պաշտպան Սովետական հզոր Միությունը առավելագույն օժտված է այդ առաքելություններով: Հուսալիք տարակույսները վերացվելու են մեկ ընդ միշտ և ամենայն վեհապետությամբ: Օրս առիմն էին հայ ազնիվ սրտերի երեկվա վարդագույն հույսերը և սրտառու խաղավառությունները արդար Դատի շուտափույթ վստահատության նախազգացմամբ, ևս առավել անհիմա են դառն հիասթափության և բարոյալիման մասնակի արտառայությունները համազգային տնջանքի հաղթանակի անուսալիության շարագուշակության: Հայ ժողովուրդը համազգայնորեն և անվիսա տոկոսությամբ շարունակելու է իր սրբազան պայքարը հանուն հայրենական արդար Դատի օրինական վեհապետան:

Սիրո և գուրգուրանքի, ակնածանքի և հիացմունքի սրբություն — սրբոցն է հանդիսանալու մեր ազգային — աշխարհական Պետությունը՝ Սովետական փառապանծ Հայաստանը: Սովետական Մեծ Միության պաշտպանության ապավինած, Խուս ազնիվ ու Իաջարի Ազգի անեօրյա օգնությունը վայելելով, սովետական բոլոր ժողովուրդների եղբայրական անշահախնդիր աջակցությանը արժանացած, սովետական հիսմանշ մեծ ընտանիքի եղբայրակցության կենսատու և փրկարար շունջը շաշելով, Ինաշխարհի հայությունը իր ազգային Պետության հիմքերն է կերտում ու ամրապնդում և հրաշագործում ու պայծառագարդում հայրենական սուրբ օջախը, որի լույսի և ջերմության ույծով այսօրվա սերունդը անօրինակ քափով ու հանճարով դարբնում է ոչ միայն իր, այլ և գալոց սերունդների երջանկությունը: Արդարացավ մի շարք խոշոր պետությունների անցյալի քաղաքական գործիչներից շատերի այն իմաստուն կանխատեսությունը, քե Հայաստանի և Հայ ժողովրդի փրկության գրավականը Մեծն Խուսատանի պաշտպանության և Խուս ժողովրդի բարեկամության մեջն է: Հայրենիքի, Հայրենական Պետության և Բնաշխարհի Հայության այսօրվա վիճակը արդարացում ու կենսագործումն է Սովետական Միության Մեծանուն Առաջնորդ Գեներալխսիմոս Ստալինի մարգարեության. «Տանջված և բազմաշարշար, Անտանալի և դաշնակների ողորմածությամբ սովի, ավերի ու գաղթի մատնված Հայաստանը, — այդ բոլոր «բարեկամներից» խաբված Հայաստանը այժմ իր

փրկությունը գտավ նրանում, որ հայտարարեց իրեն Սովետական Երկիր»։ Մեր Հայրենիքը, Հայրենի Պետությունը և մայրենի ժողովուրդը իրենց ստեղծագործական աշխատանքով, մշակութային վերելքով, կենցաղային բարգավաճմամբ, հերոսական նկարագրով հիացմունք են պատճառում և ակնածանք են բերում բոլոր նրանց, որոնք ականատես են դառնում մեր Հայրենիքի և Ժողովրդի աշխատանքի, պայքարի և ըստեղծագործության։

Ով անկեղծորեն սիրում է մեր Ազգը և պաշտում մեր Հայրենիքը, նա պարտավոր է զորավիգ հանդիսանալ հայրենի Պետության՝ Սովետական Հայաստանին։

Ցավ ի սիրտ պետք է հիշատակենք, որ, թեև սակավաթիվ, բայց և այնպես ի մեծ դժբախտություն և անպատվություն մեր ազգային նկարագրի՝ հայաճումն մարդիկ կան տակավին, որոնք մոռացության մատյով պատմության դառն, ողբերգական դասերը, դավեր են լսում հայրենի Պետության դեմ և պատրաստ են անգամ զինակցել թշնամական ուժերի հետ՝ վերականգնելու այն կարգերը, որոնք անխուսափելիորեն պատումսելու են մեր Ժողովրդին և ավերածելու մեր Հայրենիքը։

Յուրաքանչյուր ազնիվ հայի առաջնակարգ և սրբազնագույն պարտականությունն է մերկացնել, իսպառ չեզոքացնել Սովետական Հայրենիքի, Հայ Ժողովրդի թշնամիներին, հայադավ ուժերին ու գործիչներին։

Օգնել Հայ Ժողովրդին և զորավիգ լինել հայրենի Պետության, սրբազան և հրամայական պարտականությունն է ամեն մի ազնիվ հայ մարդու, հայ հայրենասերի։

Դ. ՍՓՅՈՒՌԻ ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐԸ:

«Մեր հայրենի հարազատ իշխանությունը բացել է Սփյուռքի տարագիր Հայության առաջ Հայրենիքի դռները, որով ոչ միայն ազատում է Հայ Ժողովրդին անխուսափելի ծուլման և ազգային դիմադրման, օտարության մեջ հյուծվելու և անէանալու մեծ վտանգից, այլ և լիակատար հնարավորություն ընձեռում քվով անելու, ֆիզիկապես զորանալու հայրենի հողի վրա, գոտեպնդված կուլտուրական ու տնտեսական մեծ հաղթանակներ տարած և վերելքի նախնա ընծա հարազատների մեծապիտանությամբ, նոր զարկ ու քափ տալու հայ մշակույթի աննախնա բաց զարգացման, հայ Ժողովրդի բարեկեցության և ազգային հզորության ամրապնդման։ Հայ Ժողովրդի պարտականությունն է ամեն ինչ ստորադասել Ազգահա-

վաճման, Հայրենադարձի նվիրական գաղափարի կենսագործմանը։

Այսպես էինք արժեքավորել Սփյուռքի Մեծ Հայրենադարձը մեր ողջույնի գոյության հասցեագրված Նու-Յորքում գումարված Համազգային Կոնգրեսին։

Հետպատերազմյան տնտեսական վերականգնման ու զարգացման մեծագույն դժվարությունների և բեռնային կույր տարերի՝ երաշտի պատճառած բերաբերությունների ծայրագույն պայմաններում լայն բացվեցին Սովետական Հայաստանի սրբազան դռները՝ սրտաբաց ընդունելու անհարազատ հորիզոնների ներքո տարաբնակ, առժամային հայրենագուրի հայ հարազատների առաջ։ Անձուկ սահմաններով և ազգաբնակչությամբ սակավաթիվ Սովետական Հայաստանը հաղորհարեց անհաղթահարելի քվա-ցող արգելիներ և հայրենի նոր օջախները մտնեց բազմահազար աստանդականների։ Բնախարհի Հայությունը անձնվիրաբար իրեն նեղ արեց և հարազատներին տեղ արեց։ Անհավատալի հրաշագործություն էր ամենակարև ժամանակամիջոցում հաղթահարել անհաղթահարելի և հայրենատես ու հայրենաբնակ դարձնել բազմահազար բազմությունը Հայրենադարձների։ Անհավատալի հրաշագործություն է քվում տեսնել և համոզվել, որ պես-պես երկրներից եկած, տարամերժ կարգերում սեված, շահատիրական մոեությունում դաստիարակված հայրենադարձ Ժողովուրդը առասպելորեն կարև ժամանակում հաղթահարեց հասարակական կենցաղի փոխանցման դժվարությունները և հարազատացավ սովետական իրավակարգի, սոցիալիստական հանրակենցաղի պայմաններին։

Մեր հոգին անհունապես հրճվում է, տեսնելով, թե ինչպես հայրենադարձ հարազատներս, որպես բռնաջան մեղուններ, հայրենի հողը ոտք դնելու առաջին իսկ ժամից կռում ու կռվում են իրենց եղջանիկ ապագայի հիմքերը։ Պետական գործարաններում, թե կոլխոզային դաշտերում, վարչական թե տնտեսական հիմնարկներում, գիտության կանառներում թե արվեստի տաճարներում, հիացում են առաջացնում հայազն նոր փառաբանների ազնիվ աշխատանքը, ստեղծագործող ոգին, երանալի ժպիտը, խինդը ու ծիծաղը։ Մանկապարտեզ, ուսումնարան, Համալսարան, Ակադեմիա, գիտություն, արվեստի, լուսավորության և այլ բոլոր հիմնարկությունների հյուսրենկալ դռները լայն-հարձակ բացվել են հայրենադարձ մանուկ-

ների, ուսումնատենչ պատանիները և գիտության ծառայի երիտասարդների առաջ: Այս ամենը, որ տասնյակ տարիների հերոսական պայքարի և արդար ֆրոնտի գնով է նվաճված, առատորեն ի սպաս է դրվում երբեմնի «հայմատյոզ» հայրենագուրկ, իսկ այժմ հայրենատեր լիիրավ ֆաղաֆաղների: Հոգեզմայլ է Սփյուռքի պատմական Հայրենադարձը, որ իր մեծախորհուրդ վեհուրյամբ համարժեք է Երայեցիների բիբլիական «ելից»-ին: Հայ Սփյուռքի Հայրենադարձը ոչ միայն հոգեզմայլ վախճանն է հայ տարագրության, այլ և խոշորագույն կոռուսը Հայ Ազգաճավափի և հորդանոս աղբյուրը Հայ Ժողովրդի հոգևոր միաձուլման և Հայ Հայրենիքի, Հայրենական Պետության հզորացման:

Ով բացահայտ, քե գաղտնի, դավեր է լարում Հայ Սփյուռքի Հայրենադարձի դեմ, նա կամա քե ակամա դուրս է մնում Հայ Ժողովրդի ազգային-հոգևոր միասնությունից: Ով քերականորեն քե շարակամորեն հակառակում է Հայ Հայրենադարձին, նա ոտնուտ է զինակից Հայ Ժողովրդի դաճին: Քյազիմ կարաբեկիրների, Վատիկանի եմափառար Աղայանյանների և ախարհակալ դավադիրների, որոնք փորձում են հայ տարագիրներից վաճկան զինախմբեր կազմակերպել և ստրկական աշխատանքի իրավագուրկ բանակներ նախապատրաստել:

Հայ մարդու սրբազան պարտականությունն է վառ, անշեղ պահել Հայրենադարձի մեծ գաղափարը Հայ Ժողովրդի մեջ, գործելիս յինել Ազգաճավաճման հայրենասիրական մեծ գործին, գուրգուրել, պահել ու ծավալել համազգային խանդավառությունը և միաժամանակ ապահովել ու երախավորել Հայրենադարձի ծավալման տնտեսական, ֆաղաֆաղ և բարոյական բոլոր կոմանները:

Հայ մարդը դատապարտված չէ մշտնջենապես մնալ «հայմատյոզ» հայրենագուրկի անպատվաբեր վիճակում:

Հայր հերոսամարտիկ գավակների ոռոգանք արյամբ և աշխատավոր գավակների ազնիվ ֆրոնտում սրբագործված և արգավանդյալ Հայրենիք ունի:

Հայրենադարձը հայրենասիրության ուղիղ և արդար նամբան է հանդիսանում:

Ե. ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՂՐԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՂ ՀԱՄԱՀԱՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐՈՒՄԵՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՌԱՆՅ ԿԱՎԱՆԱՆՔԻ ԽՏՐՈՒԹՅՈՒՆ:

Միաբանական էր և ուրախալի Մեզ տեսնել, որ Հայաստանյայց Ազգային

Եկեղեցու գավակներին հետ միաշունչ ու միասիրտ մեր նվիրական Ազգային Դատի ու ներգաղթի հաղթանակի համար անկեղծորեն աշխատեցին և պայքարեցին նաև աշխատավան հայագունները: Առանձնապես հիշատակության և գովասանքի է արժանի ավետարանական ազգայինների, կրոնապետների և հոգևոր հովիվների գործն մասնակցությունը Համաշխարհային Հայկական Կոնգրեսի, Հայրենադարձի և ազգային այլ ձեռնարկությունների աշխատանքներին: Սիրո ողջույն մեր հոգևոր Եղբայրներին: Սրտառուչ է նաև լատինադավան ազգայինների գործակցությունը համազգային խնդիրների արդարադատ լուծման համար, հակառակ նոգա կրոնական Պետերի դավադիր հորդորների: Տարիներ առաջ, Մայր Հայրենիքում, դարավոր բրնամու անաղ լուծի ներքո, երթակա ածօրհնակ հավաճանքների ու ջարդերի, աշխատվան ազգայինների ներկա սերնդի նախնիք աշխատվան Եկեղեցիների հովանուն ապավինեցին և աշխարհիկ մեծերից փրկություն աղբյուրեցին:

Աղետաբեր և ազգուրաց նիկու Թորոսովիչի ավանդներին հավատարիմ Անտոն Հասունները բռնակալ ու դավադիր ույծերի օգնությամբ հանցափորձեցին Վատիկանի մեմադիրությանը ենթարկել հայ Ժողովրդի ազնիվ գավակներին, խոտվեցին և փորորկեցին հայալատին կրոնական հատվածը, ոգի ի բոլի ջանացին ազգայնորեն դիմագրկել հայագուններին: Ի տրիստուր իր ազգադավ սե գործի, տխրահոյակ Անտոն Հասունը կարդինալության աստիճանով վարձահատուցվեց, սակայն լատինադավ հարազատներից շատերը մայրենի ազգային Եկեղեցի դառնալով՝ հոգեպես մխլաբարկեցին ու վերածնվեցին. իսկ կանոնապես լատինադավան զգացողները հարկադրեցին Վատիկանին նահանջի ուղին բռնել և հայագունների իրավունքներն ու զգացմունքները գեր առերես ու առժամապես հանաչել: Անտոն Հասունների անփառունակ դափնին հայանուն նոր կարդինալին ևս հանգիստ չի տալիս և Հայ Դատի, Հայրենադարձի դեմ ծառանալով, նա կամենում է սիրաշանել Վատիկանի ռազմատենչ մենավորին և հանույանալ աշխարհիկ Մեծերին, որոնք ծրագրեր են մշակում քեղաճարային մսի և աշխատանքի գաղութային ստրկի վերածել իրավագուրկ տարաբնակ հայագուններին: Սակայն մեծ է Հայրենիքի սերը, ազգաճավաճման ու ազգասիրության զգացմունքը նաև լատինադավան հարազատների հոգում: Անհանդուրժող և ռազմամուլ Վատիկանի հայանուն գործակալներն անկարող

են մարել կամ կորցել ազնիվ հայազունների հոգուց հայրենասիրության, ազգասիրության, եղբայրության նվիրական զգացմունքները: Ազատախոհ, ազգային և ժողովրդական Հայ եկեղեցուն խորք են կրոնական անհամբերատարությունն ու հավածանքը: Մենք չենք վարանում հավատալ, որ վաղ քն ուշ, այլադավան հարազատներիցս շատ-շատերը Մայր Հայրենիքում կստանան իրենց հոգևոր մխիթարությունը և երջանիկ կյանքը:

Արդարադատ Աստուծո օրհնությունը բոլ անպակաս լինի մեր հարազատների գլխից: Համայն Հայ ժողովրդի մեծագույն Սրբավայր Ս. Էջմիածնից Մեր բոլոր հարազատներին ի խորոց սրտի ամանորյա ողջույն Հայրական և օրհնություն Հայրապետական:

Զ. ՔՍԷԱՔԱԿԱՆ ԼՈՅԱԼՈՒԹՅՈՒՆ ՀՅՈՐԻՐՆԿԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀԱՆԴԵՊ ԵՎ ԵՂԵՎՈՐՈՒՄԻ ՀԱՄԵՐԱՇԵՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱԿԻՑ ԺՈՂՈՎՐԴՆԵՐԻ ՀԵՏ:

Ինչպես միշտ անցյալում, հարգեցե՛ք հյուրընկալ Երկրների անձեռնմխելիությունը ու պետական անկախությունը, եղբայրաբար և սիրով ապրեցե՛ք ձեզ համակից ու հարեան ժողովուրդների հետ: Դու՛ք ժամանակավոր հյուր է՛ք այդ երկրներում, հարգեցե՛ք հյուրընկալ ժողովուրդների ազգային սրբազան իրավունքները: Մի լինի՛ք անպատվաբեր գործիք աշխարհակալ օտարների դիվային դավերի և ոչ էլ կույր խաղալիք անպատասխանատու արկածախնդիր հայ խմբակների ձեռքում: Իմաստություն ունեցե՛ք տոկալ մինչ այն երանելի օրը, երբ Դու՛ք կգտնե՛ք երջանիկ կայան ու երանելի կյանք ձեր Մայր Հայրենիքում, Բնաշխարհի հայրենաբնակ հարազատների գոգում: Սակավ չեն դեպքեր, որ արտաֆին ույծների սադրանք վերջերս հյուրընկալ երկրների Կառավարությունները խախտում են ոչ միայն ազնիվ հյուրընկալության վաղեմի պայանդները, այլ և ակնհայտ մեղանշում ի-

րավունքի և արդարության հանդեպ, ռոմահարում Հայ ժողովրդի և Հայ Ազգային եկեղեցու դարերով շարունակ այնքան հարգված և սրբազորված կարգն ու ավանդները: Կատարվող անարդարություններն ու անիրավությունները բոլ շխտվեն ձեր հոգին, հավատացած, որ դո՛ք փութանցիկ մոլորություններ են: Մենք հավատացած ենք, որ այդ նոր կառավարությունները կազատագրվեն օտարների քեղադրանքներից և կրկին կորեզրեն հյուրընկալ Պետությունների և ժողովուրդների դարավոր ազնիվ փաղափակությունն ու վարձագիծը՝ հանդեպ հայազն զավակներին, որոնք ի սկզբանե անտի իմաստուն առաքիլություն են ունեցել լինել Երախտապարտ և անձնվեր բարեկամ հյուրընկալ ժողովուրդներին:

Թող Տիեզերքի Արարիչը արդարախոհ և արդարադատ իմաստություն պարգևե ժողովուրդներին ու կառավարություններին, խաղաղություն և եղբայրություն հաստատի ամբողջ աշխարհում:

Հավատացյալ զավակներս,

Ազնվաբար և բարեկենցաղ տոկացե՛ք ձեր առժամյա իջևաններում մինչ երջանիկ ու փրկարար օրը Հայրենադարձի:

Իմաստություն և ազնվություն ունեցե՛ք մեզ հավատարիմ ձեր Մայր Հայրենիքին, Հայրենի Պետության և Բնաշխարհի հայրենաբնակ հարազատ եղբայրներին, որոնք անձկանո՛ք ձեր գալստյանն են սպասում:

Հավատարիմ մնացե՛ք ձեր Ազգային հայրենի հինավուրց եկեղեցուն և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին, որ ի տունջյան և ի գիշերի իր ջերմեռանդ աղոթքներն է՛ վերառափում առ Ամենաբարի՛ն՝ ազատություն և երջանկություն պարգևելու ձեզ:

Ամանորյա ողջույն Հայրական և երկնային օրհնություն Հայրապետական Մեր բարեպաշտ, հայրենասեր և ազնիվ զավակաց:

Ողջ լեռու՛ք, գորացեալ ի Հոգույն սրբոյ և յաւուտ օրհնեալ ի Տեառնէ և ի Մէնջ. ամէն:

ՇՄՏՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷ-ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԳԵ. . . 28

Տուաւ յորդորական կանգալս
ի 1—ն Յունուարի 1948 Փրկչական ամի
և ի տոմարիս ՌՅՂԷ
ի շորթորդում ամի Հայրապետութեան Մերոյ
Ի Ս. Էջմիածին